

Nr 343.

Av herrar **Johansson** i Stockholm och **Lager**, *om anslag till naturastipendier vid universitet och vissa högskolor.*

Naturastipendier åt studerande vid universiteten och vissa högskolor ha under budgetåret 1951/52 utgått med 345 000 kronor. Sedan dessa stipendier första gången utdelades, budgetåret 1939/40, har anslaget undergått förhållandevis liten ökning. Då studenternas antal vid de berörda läroanstalterna ökat med 56 procent och penningvärdet mycket kraftigt försämrats, har den situationen uppstått, att det numera finns väsentligt färre möjligheter för en student att erhålla dessa stipendier än år 1939/40. Ett annat missförhållande, vilket framhållits bl. a. i Sveriges förenade studentkårers skrivelse av den 4 september 1951 och ett uttalande från Svenska clartéförbundets kongress den 4 november samma år, är att stipendieanslaget endast disponeras för universiteten, de medicinska högskolorna samt Stockholms och Göteborgs högskolor, under det att de studerande vid fackhögskolorna och socialinstituten ställts utanför möjlighet att erhålla stipendier.

Sveriges förenade studentkårers utredning visar, att Stockholms högskola skulle behöva 106 stipendier mot nuvarande 32, om relationerna från 1939/40 mellan studentantal och antalet stipendier skulle återställas. För att tillmötesgå kravet på naturastipendier även åt fackhögskolorna och socialinstituten skulle sammanlagda anslaget behöva höjas till i runt tal 1 204 000 kronor.

Vi äro fullt medvetna om det blygsamma i en sådan reform. Enligt vår mening ha förutsättningar länge existerat för ett genomförande av det stora folkliga krav, som i arbetarrörelsens efterkrigsprogram 1944 hade följande formulering: »De ekonomiska utbildningshindren skall fullständigt brytas för all ungdom som har lust och fallenhet att väl tillgodogöra sig en vidareutbildning utöver den allmänna enhetsskolan.» I stället för en demokratisering av den högre undervisningen ha vi emellertid under de senaste två decennierna bevittnat en relativ minskning av arbetarklassens ungdom vid universiteten och övriga högskolor. Av de studenter, som inskrevos vid universiteten och motsvarande högskolor under tioårsperioden 1937—1946, kommo i runda tal 58 % från socialgrupp I (som enligt valstatistiken 1944 omfattade knappa 6 % av befolkningen), 36 % från socialgrupp II (37 % av befolkningen) och knappa 6 % från socialgrupp III (57 % av befolkningen). Ännu mera ogynnsamma äro siffrorna om man väljer ut kategorier med lång studietid och höga studiekostnader.

Denna statistik innebär, att majoriteten av den svenska ungdomen oavsett anlag och intressen saknar möjlighet till högre studier och att en väldig begåvningsreserv aldrig utnyttjas i vetenskap och högre undervisning. Bris-

ten på lärare vid läroverken, som under senare år blivit allt allvarligare, är en av de praktiska konsekvenserna av att den högre utbildningens demokratisering ständigt skjutits undan.

I andra länder, där kriget härjat och de ursprungliga ekonomiska förutsättningarna varit oerhört underlägsna vårt lands, ha universiteten öppnats för arbetar- och lantbrukarungdomen genom ett stipendiesystem, som eliminerat alla ekonomiska hinder för studierna. Enligt vårt förmenande bör man med ett synnerligen enkelt schema för behovsprövning kunna få till stånd ett system vid de svenska universiteten och övriga högre undervisningsanstalter, som tillgodoser alla krav på rättvis behandling. Kostnaden för en demokratisering av de högre studierna skulle bli en jämförelsevis liten post i vårt lands budget, och den måste betraktas som en mera räntabel investering än någon annan. Det är dessutom ett socialt rättvisekrav av främsta ordningen att denna reform kommer till stånd.

Med ovan anförda motivering hemställa vi,

att riksdagen för budgetåret 1952/53 måtte anvisa 1 204 000 kronor till naturastipendier att fördelas enligt det av Sveriges förenade studentkårer framlagda förslaget, samt

att riksdagen beslutar hemställa till Kungl. Maj:t om snabb utredning och förslag till nästa riksdag om ett sådant stipendiesystem, att de ekonomiska hindren för högre studier elimineras.

Stockholm i januari 1952.

Gustav Johansson.

Fritjof Lager.